

Juryrapport

Jan Brouwer Scriptieprijs 2020 – Maatschappijwetenschappen

Chantal D'Amore (Rijksuniversiteit Groningen)

Moralization about "Zwarte Piet" in the Netherlands: How perceived dyadic harm by an extreme (versus moderate) group triggers moralization

“Als je je aangevallen voelt door anderen, volhard je in wie je bent en in wie je wilt zijn.” Met dit citaat begint de scriptie van Chantal D'Amore. Haar scriptie heeft betrekking op waarom mensen zich ingraven in hun eigen gelijk bij debatten met sterk uiteenlopende meningen. In haar scriptie staat het zwartepietdebat centraal, als voorbeeld van het door haar bestudeerde verschijnsel. Met gefingeerde nieuwsberichten over de actiegroep Weg met Zwarte Piet manipuleert ze haar respondenten. In het ene nieuwsbericht willen activisten serieus het conflict opzoeken met de voorstanders van Zwarte Piet en is de strategie om te intimideren, provoceren en desnoods het geweld op te zoeken. In het andere nieuwsbericht kiezen activisten juist voor vreedzame communicatie en zijn begrip, tolerantie en solidariteit de kern van hun strategie. Het hoeft geen grote verwondering te wekken dat het conflictueuze nieuwsbericht meer boosheid, schrik en irritatie opriep dan het vreedzame nieuwsbericht. Een uiterst relevante ontdekking was echter dat die negatieve emoties doorspelen in de morele overtuiging van mensen. Een intimiderende, provocerende, gewelddadige aanpak leidt ertoe dat mensen hun mening over Zwarte Piet als een fundamenteel vraagstuk over goed en fout gaan zien oftewel als een reflectie van hun morele kernwaarden. Er ontstaat een mengsel van mening en moraal, een mengsel dat niet zonder maatschappelijke risico's is, en niet alleen voor het zwartepietdebat. Het is voor de samenleving dan ook van groot belang dergelijke polarisatie en moralisatie van opvattingen te begrijpen. Aan dat begrip draagt deze prijswinnende scriptie bij.

De jury heeft waardering voor veel aspecten van de scriptie. De laureaat schrijft uitmuntend. In de inleiding van haar scriptie zet ze haar theoretische kader uiteen en in lijn daarmee heeft ze vervolgens data verzameld, eerst in een pilot en daarna in een steekproef van ongeveer 300 personen. De jury juicht het toe dat deze scriptie gebruik maakt van een redelijk omvangrijke bevolkingssteekproef. De bespreking van de resultaten en de uitvoerige discussie laten vervolgens zien dat de laureaat zich heeft ontwikkeld tot een buitengewoon kundige en gewetensvolle sociale wetenschapper.

Geen onderzoek, hoe mooi en indrukwekkend ook, is zonder onvolkomenheden en dat geldt ook voor de scriptie van Chantal D'Amore. Zo kennen de empirische gegevens enige beperkingen, met name verband houdende met de vergelijking tussen de twee steekproeven. Voor deze scriptie zijn namelijk gegevens verzameld in zowel grote plaatsen in de Randstad als kleinere gemeentes in Friesland. De laureaat erkent dat de verschillen tussen deze twee steekproeven onduidelijk zijn, maar verzuimt gebruik te maken van een methode om te corrigeren voor het meervoudig uitvoeren van toetsen. Zoals een goed onderzoeker betaamt erkent de laureaat trouwens enkele gebreken van haar scriptie in de discussie, maar op dit punt van type-I- en type-II-fouten had de discussie wat scherper mogen zijn.

De jury is ervan overtuigd dat de laureaat met haar opleiding een uitstekende basis heeft gelegd voor een mooie toekomst als sociale wetenschapper. Haar scriptie is een zeer geslaagde proeve van bekwaamheid, waarvan de implicaties aanzienlijk verder reiken dan de zwartepietdiscussie. Deze scriptie verdient volgens de jury daarom navolging in vervolgonderzoek, zowel door het gehanteerde design (met een krachtige manipulatie door twee contrasterende nieuwsberichten) als door het onderzochte mechanisme. Want het idee dat een gewone mening vergroeit met een sterke morele positie geldt evengoed voor andere debatten waarin groepen lijnrecht tegenover elkaar staan. Denk aan het dragen van een boerka, het huisvesten van asielzoekers of het afsteken van knalvuurwerk, en zelfs het eten van vlees. Deze scriptie doet ons begrijpen waarom conflictueus activisme in dergelijke debatten waarschijnlijk eveneens averechts zal werken en de kloof tussen de strijdende groepen kan verdiepen en onoverbrugbaar maken. Dat is misschien geen leuke of vrolijke boodschap, maar wel een belangwekkend wetenschappelijk inzicht. Met dank aan Chantal D'Amore.

Beste Chantal en beste Martijn van Zomeren, haar begeleider aan de Rijksuniversiteit Groningen, van harte gefeliciteerd met het winnen van de Jan Brouwerscriptieprijs 2020 voor maatschappijwetenschappen.

Prof. dr. J.J.M. (Joop) van Holsteyn, hoogleraar politiek gedrag en onderzoeksmethoden Universiteit Leiden

Prof. dr. A.E. (Aafke) Komter, gastonderzoeker sociologie Erasmus Universiteit Rotterdam, emeritus-hoogleraar comparative studies of social solidarity University College Utrecht

Prof. dr. R. (René) Veenstra, hoogleraar sociologie Rijksuniversiteit Groningen, directeur onderzoeksschool ICS

De jury vergaderde op 4 februari 2020 onder leiding van KHMW-directeur Drs. J.W. (Jan Willem) Baud in de aanwezigheid van Prof. dr. R.B. Andeweg, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW en S. de Boer (notulen).